

บริบทและปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการในการเตรียมครู สู่ห้องเรียนพหุวัฒนธรรม

Context and Factors Affecting the Process of Preparing Teachers for Multicultural Classrooms

เสาวลักษณ์ เรืองศรี^{1*} และ กิตติวิมล เดชชวานากร^{2*}

Saowaluk Reungsri^{1*} and Kittiwim Dhedchawanagon^{2*}

¹ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

² แผนงานเสริมสร้างศักยภาพและพัฒนานักวิจัยรุ่นใหม่ ตามทิศทางยุทธศาสตร์การวิจัยและนวัตกรรม ประจำปี 2562 สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.)

¹ Faculty of Science and Technology, Chiang Mai Rajabhat University

² Capacity Building and Development of Young Researchers According to the Strategic Direction of Research and Innovation for the Year 2019, National Research Council of Thailand (NRCT)

* Email: saowaluk_reu@cmru.ac.th, kittiwim_cmu@hotmail.com

Received October 25, 2020; Revised December 29, 2020; Accepted June 16, 2021

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อนำเสนอถึงบริบทและปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการในการเตรียมครูสู่ห้องเรียนพหุวัฒนธรรม จำนวน 4 โรงเรียน ในเขตพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีความเป็นพหุวัฒนธรรม ในภาคเรียนที่ 1-2 ปีการศึกษา 2562 กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู จำนวน 4 คน วิธีการเก็บข้อมูลประกอบด้วย การสังเกตการณ์ และการสัมภาษณ์ การนำเสนอข้อมูลบริบทและปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการในการเตรียมครูสู่ห้องเรียนพหุวัฒนธรรมนั้น ผู้เขียนเล็งเห็นว่าครูผู้สอนเป็นผู้ที่มีสายตาที่มองเห็นความหลากหลายทางวัฒนธรรมในห้องเรียน และมีทัศนคติเชิงบวก มีความตระหนักเห็นความสำคัญและยอมรับความหลากหลายในชั้นเรียน ตลอดจนมีทักษะการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนที่มีความหลากหลาย โดยเริ่มต้นจากนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเป็นหลัก เพราะนั่นคือสิ่งที่นำไปสู่การเข้าใจถึงความสำคัญและเป้าหมายของการจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรม ที่ซึ่งเป็นแนวคิดที่เริ่มจากการให้ความสำคัญต่อผู้เรียนทุกคน ที่จะต้องจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีลักษณะของความเท่าเทียมกันทางการศึกษา ให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองไปในแนวทางที่ดีที่สุด

คำสำคัญ: กระบวนการในการเตรียมครู, ห้องเรียนพหุวัฒนธรรม, พหุวัฒนธรรมศึกษา

Abstract

This scholarly article wants to present the context and factors affecting the process of preparing teachers into multicultural classrooms in four multicultural schools in Chiang Mai in semester 1–2 of academic year 2019. The samples were four students on teaching internship and the data collection methods consisted of observations and interviews. To present contextual information and factors affecting the process of preparing teachers into multicultural classrooms, the authors see teachers as people who have a vision of diversity in the classroom and have a positive attitude and awareness of the importance and acceptance of diversity in the classroom, as well as the skills to integrate teaching in diverse classrooms. It starts with students practicing their professional experience. This is what leads to an understanding of the importance and goals of education management in accordance with the multicultural approach, a concept that begins with the importance of all learners to provide a learning experience that is characteristic of educational equality, allowing learners to develop themselves in the best possible way.

Keywords: Process of Preparing Teachers, Multicultural Classrooms, Multicultural Education

บทนำ

สังคมไทยเป็นสังคมที่มีผู้คนอาศัยอยู่หลายชาติหลายภาษา ทำให้เกิดความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งวัฒนธรรมในแต่ละกลุ่มต่างมีอัตลักษณ์ มีความภาคภูมิใจ และมีคุณค่าในวัฒนธรรมของตน แต่ในด้านการจัดการศึกษาของสังคมไทยที่การศึกษาอยู่ในแนวทางของการศึกษาระยะหลัก หรือแนวเอกวัฒนธรรม ความเหลื่อมล้ำในการศึกษาในสังคมไทยที่เกิดจากการศึกษาในระบบของการศึกษาระยะหลักที่มุ่งใช้อำนาจในระบบการศึกษา เมื่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาใช้ความสัมพันธ์เชิงอำนาจในระบบสถานศึกษา ส่งผลให้เกิดการบั่นทอนบ่อนทำลายความหลากหลายของพหุวัฒนธรรม ตลอดจนถึงห้องเรียนพหุวัฒนธรรมที่นักเรียนในห้องเรียนมีความแตกต่างหลากหลาย ซึ่งในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานปี พ.ศ. 2558 ได้ให้ความหมายของคำว่า การศึกษาพหุวัฒนธรรม (Multicultural Education) ไว้ว่า เป็นกระบวนการการเรียนรู้ที่ครอบคลุมเนื้อหาสาระและความคิด ความเชื่อของกลุ่มชนที่มีความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม แม้ว่าในชุมชนที่สถานศึกษาตั้งอยู่ไม่มีชนกลุ่มน้อยหรือผู้พูดภาษาถิ่น แต่หลักสูตรและกระบวนการสอนควรเชื่อมโยงความรู้และความสัมพันธ์เกี่ยวกับวัฒนธรรมของชนพื้นถิ่น เช่น ภาษา ความเชื่อ การทำมาหากินและวิถีชีวิต เพื่อสร้างความเข้าใจและอยู่ร่วมกันอย่างสันติ มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในโรงเรียนทางภาคเหนือของประเทศไทย ซึ่งมีนักเรียนเป็นลูกหลานของ

ผู้ย้ายถิ่นและไร้สัญชาติมีผลการเรียนที่ดีกว่านักเรียนที่มีสัญชาติไทย โดยมีครูที่มีความรู้ความเข้าใจและมีความอ่อนไหวทางวัฒนธรรม (บุปผา อนันต์สุชาติกุล, 2554) ในโลกปัจจุบันที่เป็นโลกไร้พรมแดน พร้อม ๆ กับการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเปิดกว้างมากขึ้น พลังของความหลากหลายทางวัฒนธรรมจะช่วยให้เกิดพลังในการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น

ซึ่งคำว่า “ครู” ในสังคมไทยมักเป็นสัญลักษณ์หรือมักมีภาพแทนเป็นผู้อบรมสั่งสอน บอกเล่า ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ศิษย์และเป็นข้าราชการที่ต่อมาถูกยกเป็นนักวิชาชีพ (อัศพรพงษ์ สัจจวาทีต, 2546; สมโชติ อ่องสกุล, 2548) หากแต่การศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมแนววิพากษ์มองและให้ความหมายของครูที่ต่างออกไป คือมองว่าภาพแทนเป็นคณาจารย์ทางวัฒนธรรม (Teacher as a Cultural Worker) เป็นปัญญาชนหรือคณาจารย์เพื่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (Teacher as Agent of Social Change) ในความหมายนี้ (Giroux, 1998) เพิ่มเติมว่า การศึกษาโดยธรรมชาตินั้นเป็นประเด็นที่ไม่อาจแยกขาดจากสังคม การเมือง ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมได้ หรืออีกนัยหนึ่งการศึกษาคือสังคม การเมือง ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมนั่นเอง ในแง่นี้บทบาทของครูก็ย่อมต้องเปลี่ยนไปตามบริบทของสังคม การเมือง และวัฒนธรรมที่แปรผันด้วยเช่นกัน Giroux เชื่อว่าครูคือปัญญาชนและงานสอนคือปฏิบัติการทางปัญญา (Teacher is Intellectual) ครูหรือนักการศึกษาทุกระดับจึงมีศักยภาพและเป็นเมล็ดพันธุ์แห่งการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ดังนั้น

การพัฒนาครูต้องมีจินตนาการก้าวข้ามมโนทัศน์ สร้างครู เป็น “นักจัดการห้องเรียน” ที่มองเห็นโครงสร้างทางอำนาจ ที่เป็นบริบทรอบ ๆ ตัวของผู้เรียน และเห็นการกระทำของ อำนาจในระดับรูปธรรม

โดยจากผลของกระบวนการผลิตครูในระบบของ การจัดการศึกษากระแสหลัก เห็นได้ชัดถึงปัญหาของ ความเหลื่อมล้ำทางการจัดการศึกษา สะท้อนให้เห็นถึงปัญหา รูปแบบการเรียนการสอนที่ครูยังไม่สามารถออกแบบการสอน การจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องตามสภาพจริงและความเป็น พหุวัฒนธรรมของผู้เรียนได้ ครูรุ่นใหม่จึงควรมีความสามารถ ในกระบวนการไตร่ตรองการสอนเชิงวิพากษ์ที่ครอบคลุม ทั้งการใช้กระบวนการทางปัญญา การแก้ปัญหา จากการ พิจารณาข้อมูลที่หลากหลายมุมมองทั้งความเข้าใจของตนเอง และมุมมองบุคคลอื่น และนำข้อสรุปไปใช้ปรับเปลี่ยนและ ออกแบบการสอนใหม่อย่างมีเหตุผล เพื่อให้จัดการเรียน การสอนในสภาพจริงให้เกิดเป็นการเชื่อมโยงสิ่งที่คิดและนำไปใช้ ในสถานการณ์จริง ทำให้เกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งขึ้นและสามารถ ถ่ายโอนการเรียนรู้ไปใช้ในสถานการณ์อื่น ๆ ได้ในหลากหลาย มิติและกลุ่มลึกซึ้ง สอดคล้องกับเลขาธิการสมาคมสภา การศึกษาทางเลือกไทย (ชัชวาลย์ ทองดีเลิศ, 2560) มองว่า ปัจจุบันปัญหาการจัดการศึกษาของไทยได้สะท้อนออกมา ชัดเจนและรุนแรงมากขึ้น สาเหตุสำคัญของปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นล้วนเกิดจากการจัดการศึกษาที่ไม่ได้สร้างการเรียนรู้ ที่แท้จริงให้กับผู้เรียน การเรียนส่วนใหญ่สอนแต่ในห้องเรียน สอนในห้องจำ คิดแต่ทำอะไรไม่เป็น ตลอดถึงระบบการ จัดการศึกษากระแสหลักที่เป็นระบบแพ็คตัดออก ทุกคนที่อยู่ใน ระบบการศึกษาต้องแข่งขันให้เป็นผู้ชนะ จนเกิดเป็นความ เหลื่อมล้ำในการจัดศึกษาที่ไม่สอดคล้องสังคมที่มีความ แตกต่างหลากหลาย

การจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรมนั้นถือว่ ว่าเป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งให้ทุกคนยอมรับและเห็นคุณค่า ในวัฒนธรรมตนเองและวัฒนธรรมอื่น ๆ ที่มีความแตกต่าง จากวัฒนธรรมของตน ทำให้เกิดความภาคภูมิใจในวัฒนธรรม ตนเองและภาคภูมิใจที่ได้เรียนรู้วัฒนธรรมอื่น ๆ ด้วยเช่นกัน และเป็นการรู้จักการเลือกใช้ความรู้ให้เกิดความเหมาะสม ดังนั้นโรงเรียนทุกโรงเรียนจึงจำเป็นต้องมีการจัดการศึกษา แบบพหุวัฒนธรรมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะถ้านักเรียนและ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาไม่ได้เรียนรู้เรื่องความ

หลากหลายทางวัฒนธรรมจากกิจกรรมของโรงเรียน ก็เรียน สิ่งเหล่านี้ได้จากภายนอกในสังคม ซึ่งทุก ๆ คนจะได้เรียนรู้ กับความหลากหลายของวัฒนธรรมที่มีในสังคม ดังนั้นครู ผู้สอนจึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยแนวคิดเกี่ยวกับ การศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม เพื่อให้สามารถจัดการเรียน การสอนที่สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียน และชุมชนที่มีความแตกต่างกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษา จึงเป็นแนวทางการ จัดการศึกษาประเภทหนึ่ง โดยสภาพแวดล้อมภายในสถาบัน การศึกษามีผู้เรียนที่มาจากหลากหลายวัฒนธรรม เช่น เชื้อชาติ หรือกลุ่มชาติพันธุ์ ภาษา ศาสนา เพศ ชั้นทางสังคม และความต้องการพิเศษอื่น ๆ ทำให้การจัดการเรียนรู้ เกิดการเรียนรู้ที่จะยอมรับในความแตกต่างทางวัฒนธรรม มีความเคารพซึ่งกันและกัน (Mutual Respect) ไม่เป็น ปฏิปักษ์ต่อกัน ให้การเคารพแก่คนหรือกลุ่มคนที่อ่อนแอกว่า รวมไปถึงมีการเปิดเผย (Openness) จุดยืน วัตถุประสงค์ อุดมการณ์ของตน เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจ ลดความขัดแย้ง ระหว่างกัน แนวทางการปฏิรูปการจัดการศึกษาตามแนวคิด พหุวัฒนธรรมที่แท้จริงจึงไม่ใช่ตัวแปรที่อยู่ในระบบสังคมของ สถานศึกษาเท่านั้น แต่ต้องมีการปฏิรูปทั้งโครงสร้างของ หลักสูตร ส่วนประกอบของรายวิชา ไม่เพียงแค่นั้น การจัดการศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรมและการสอนในรายวิชา ที่ไวต่อความรู้สึกจะไม่เกิดประสิทธิภาพที่ดี หากการจัดการ ศึกษาอยู่ในมือของครูที่มีเจตคติทางลบต่อความแตกต่างทาง วัฒนธรรม ดังนั้นครูที่ไม่มีลักษณะของความเข้าใจต่อการ จัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรมถือว่าเป็นอันตราย อย่างยิ่ง จึงมีความจำเป็นต้องช่วยให้ครู นักศึกษาฝึก ประสบการณ์วิชาชีพครู หรือบุคลากรทางการศึกษามีความ รู้ ความเข้าใจ ตลอดจนเห็นความสำคัญกับวัฒนธรรมของกลุ่ม วัฒนธรรมรองที่มีหลากหลายในชั้นเรียนและมีเจตคติ ทางบวกต่อความเสมอภาค เห็นคุณค่าของการนำการจัด การศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรมไปใช้ และการนำไปใช้ ต้องมีการปฏิรูปหรือเปลี่ยนแปลง ลักษณะการใช้คำพูดในการ สื่อสารระหว่างครูและนักเรียน วัฒนธรรมของสถานศึกษา หลักสูตร กิจกรรมนอกหลักสูตร เจตคติเกี่ยวกับภาษาของ แต่ละกลุ่ม การวัดและประเมินผล กิจกรรมกลุ่ม รูปแบบของ สถาบันโครงสร้างทางสังคม ความเชื่อค่านิยมและเป้าหมาย ของสถานศึกษา

ในบทความชิ้นนี้ ผู้เขียนจึงต้องการนำเสนอปัจจัยในด้านของนโยบายของสถานศึกษาต่อการจัดการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม และในส่วนของทัศนคติผู้บริหาร/ครูเกี่ยวกับการจัดการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม จำนวน 4 โรงเรียนในจังหวัดเชียงใหม่ ที่มีความเป็นโรงเรียนพหุวัฒนธรรมผ่านตัวนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ซึ่งจากกรอบแนวคิดการศึกษาแนวคิดการจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรมและแนวคิดชาตินิยมในการจัดการศึกษากระแสหลัก ย่อมส่งผลถึงปัญหาความเหลื่อมล้ำในการจัดการศึกษา หากมองในมิติของความหลากหลายของผู้เรียนในห้องเรียนพหุวัฒนธรรม ซึ่งปฏิบัติการผ่านครูผู้สอนที่เป็นผู้จัดกระบวนการเรียนการสอนภายในโรงเรียน การจัดการศึกษากระแสหลักนั้นไม่ได้คำนึงถึงความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมของผู้เรียนเลย การพัฒนาครูให้สอดคล้องกับการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมและพัฒนาครูสู่ห้องเรียนพหุวัฒนธรรม จะนำไปสู่การเสนอทิศทางการผลิตครูสู่ห้องเรียนพหุวัฒนธรรมให้กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา และเป็นการสร้างองค์ความรู้ด้านการจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรมที่จะเป็นฐานในการปฏิรูปการศึกษาและศึกษาวิจัยต่อไปได้

วัตถุประสงค์

เพื่อนำเสนอทิศทางการผลิตครูสู่ห้องเรียนพหุวัฒนธรรมให้กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา และเป็นการสร้างองค์ความรู้ด้านการจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรมที่จะเป็นฐานในการปฏิรูปการศึกษาและศึกษาวิจัยต่อไป

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

สำหรับฐานคิดของการศึกษานี้ได้อิทธิพลจากนักทฤษฎีซึ่งได้แก่ ทฤษฎีของเจมส์ แบงก์ (Jame Bank) คือแนวคิดเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมศึกษา โดยแนวคิดพหุวัฒนธรรมของเจมส์ แบงก์ (1973) ได้แบ่งมิติของพหุวัฒนธรรมศึกษาออกเป็น 5 มิติ ดังต่อไปนี้คือ

1. การบูรณาการในเนื้อหาวิชา(Content Integration) ซึ่งหมายถึงการจัดการศึกษาที่มีการบูรณาการเนื้อหาและข้อมูลต่าง ๆ ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม เป็นข้อมูลและเนื้อหาที่สะท้อนถึงกลุ่มคนทางสังคม นอกจากนี้การบูรณาการความรู้นั้นควรเริ่มต้นที่การสร้างให้เกิดความเข้าใจพื้นฐานทางด้านประวัติศาสตร์ของชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในสังคม

2. กระบวนการการก่อเกิดการเรียนรู้(the Knowledge Construction Process) หมายถึงกระบวนการที่อธิบายถึงการสร้างความรู้ที่เชื่อมโยงกับมิติทางสังคมหรือวิทยาศาสตร์ เมื่อแนวคิดดังกล่าวถูกใช้ในการเรียนการสอน กระบวนการสร้างความรู้จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจถึงที่มาที่ไปของความรู้ที่ถูกสร้างขึ้น รวมถึงการอธิบายให้ผู้เรียนเข้าใจถึงอิทธิพลของกลุ่มคนที่มีเชื้อชาติ สัญชาติ และชนชั้นทางสังคมว่ามีผลต่อการสร้างความรู้อย่างไร

3. การลดอคติ (Prejudice Reduction) เป็นมิติและกระบวนการที่อธิบายถึงกลยุทธ์ในการเรียนการสอนที่ถูกใช้เพื่อเสริมสร้างทัศนคติเชิงบวก เพื่อให้ผู้เรียนมีแนวคิดประชาธิปไตย รวมถึงการสร้างให้เกิดคุณค่าต่าง ๆ ให้เกิดขึ้นซึ่งได้แก่แนวคิดเชิงบวกต่อเชื้อชาติที่แตกต่างกัน

4. การใช้วิธีสอนที่ส่งเสริมความเท่าเทียม (Equity Pedagogy) หมายถึงการใช้เทคนิค วิธีสอนที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ ไม่ว่าจะผู้เรียนนั้นจะมีความแตกต่างกันทางด้านเชื้อชาติ สัญชาติ หรือชนชั้นทางสังคม ผู้เรียนกลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้จะต้องได้รับการส่งเสริมใส่ใจอย่างเท่าเทียม ดังนั้นผู้สอนหรือผู้บริหารต้องสร้างเครื่องมือเพื่อช่วยเหลือผู้เรียนที่มีความสามารถแตกต่างกันในการเรียนรู้ให้ประสบความสำเร็จ หรือช่วยยกระดับความสำเร็จทางการเรียน

5. การให้ความสำคัญวัฒนธรรมโรงเรียน/การปรับโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมในโรงเรียน (an Empowering School Culture and Social Structure) หมายถึงกระบวนการในการสร้างวัฒนธรรมและสร้างองค์การให้มีความเข้มแข็งเพื่อให้ผู้เรียนที่มีความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติ ชาติพันธุ์ ภาษา และกลุ่มชนชั้นทางสังคม ได้รับประสบการณ์ทางการศึกษาที่มีคุณภาพ

รูปแบบของพหุวัฒนธรรมศึกษาบนพื้นฐานของงานวิจัยและการศึกษาพหุวัฒนธรรมศึกษามีอย่างต่อเนื่องในช่วงหลายปี นักการศึกษาได้มีการพัฒนารูปแบบ (Model) ของพหุวัฒนธรรมศึกษาเพื่อสะท้อนคิดให้เห็นลักษณะหลายมุมมองในเรื่องดังกล่าว ยกตัวอย่างเช่น Bennett (2003) ที่ได้กล่าวว่า พหุวัฒนธรรมศึกษาครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ หลากหลายด้วยกัน คือ (1) ความหลากหลายทางวัฒนธรรม (2) ความยุติธรรมทางสังคมและการกำจัดความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติ เพศ และรูปแบบอื่น ๆ ซึ่งนำไปสู่การมีอคติและการแบ่งแยกทางสังคม (3) การยอมรับทางด้านวัฒนธรรม โดยเฉพาะทางด้านการสอนและกระบวนการเรียนรู้ และ (4) วิสัยทัศน์ทางด้านความเท่าเทียมทางการศึกษาและความเป็นเลิศที่นำไปสู่ระดับการเรียนรู้ที่สูงขึ้นของผู้เรียน

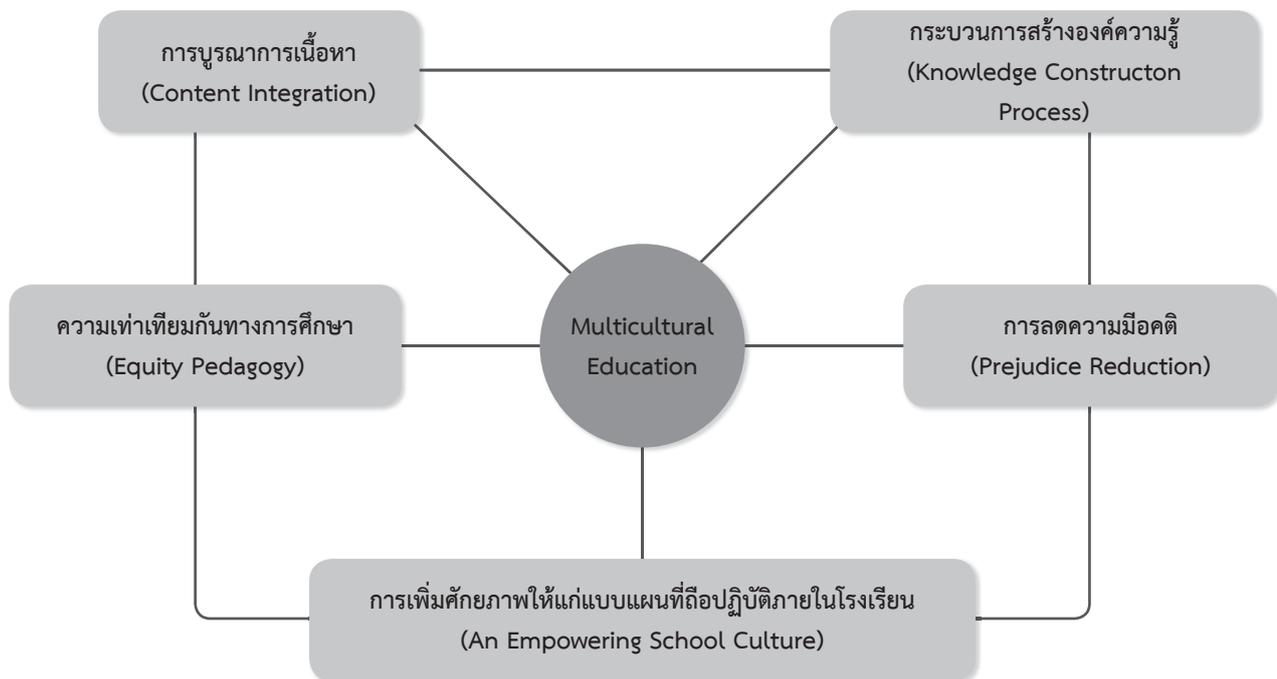
นอกจากนี้ ยังมุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทางวัฒนธรรม การบูรณาการองค์ความรู้และแนวปฏิบัติทางสังคมที่มีความหลากหลาย พหุวัฒนธรรมศึกษามีขั้นตอนตั้งแต่ระดับพื้นฐานที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา ควรเน้นเรื่องระดับความรู้ความเข้าใจในประเด็นทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรม ประเพณี หรือแนวปฏิบัติต่าง ๆ จนถึงระดับสูงที่เน้นให้ผู้เรียนมีอิสระทางความคิดและสามารถนำแนวคิดเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมศึกษาไปสู่การปฏิบัติได้ด้วยตนเอง ซึ่งในโรงเรียนครูเป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดกับนักเรียนในห้องเรียนพหุวัฒนธรรมมากที่สุด หากครูมองเห็นความสำคัญของความแตกต่างหลากหลายของนักเรียน ครูก็จะมีกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนมีความตระหนักและเห็นคุณค่าของการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างในสังคมตามบริบท อนึ่งหลักการ แนวคิด และมิติของพหุวัฒนธรรมศึกษานั้นเป็นเพียงหลักคิดทางทฤษฎี และมีการแปลงไปสู่การปฏิบัติโดยผ่านกระบวนการทำวิจัย อย่างไรก็ตามหลักการและแนวคิดดังกล่าวไม่ว่าจะสามารถนำไปใช้กับบริบทในพื้นที่ที่มีความแตกต่างกันได้ประสบความสำเร็จในทุกบริบท ทั้งนี้เนื่องจากความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรม รูปแบบการบริหารจัดการ นโยบาย แนวปฏิบัติ รวมถึงความพร้อมในเรื่องของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาแต่ละบริบท (เสาวลักษณ์ เรื่องศรี, 2563)

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าพหุวัฒนธรรมศึกษามีรูปแบบที่หลากหลาย ในงานศึกษานี้เน้นที่เป้าหมายสำคัญในมิติของการจัดการศึกษาที่ให้เกิดการยอมรับความแตกต่างหลากหลาย และเกิดความเสมอภาคเท่าเทียมกันในโรงเรียน พหุวัฒนธรรมศึกษาของกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการในการเรียนรู้ที่หวังผลการเปลี่ยนแปลงของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู จากแนวคิดทฤษฎีของเจมส์ เบงก์สามารถนำมาประยุกต์เพื่อให้เข้าใจถึงการศึกษพหุวัฒนธรรมในพื้นที่โรงเรียนในมิติของประเด็นการศึกษาของการจัดการเรียนรู้เพื่อลดอคติในห้องเรียนพหุวัฒนธรรม การจัดกิจกรรมช่วยผู้เรียนพัฒนาเจตคติเชิงบวกต่อความหลากหลาย บนฐานความแตกต่างทางวัฒนธรรม และช่วยคลี่คลายความเข้าใจผิดที่ยึดติดกับภาพตายตัวฝังลึก และในประเด็นการแปรเปลี่ยนวัฒนธรรมโรงเรียนเพื่อเสริมพลังอำนาจของผู้เรียน ตลอดจนการจัดบริบทสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนเพื่อส่งเสริมประสบการณ์ความเสมอภาคระหว่างผู้เรียน และระหว่างครูกับผู้เรียน เช่น โอกาสการพัฒนาทักษะวิชาการและภาวะผู้นำของผู้เรียนที่มีความแตกต่างทางชาติพันธุ์ การศึกษาพหุวัฒนธรรมในบริบทของนักศึกษาฝึกประสบการณ์ครูที่ผ่านหลักสูตรการผลิตครูในการจัดการศึกษากระแสหลัก เป็นข้อท้าทายในประเด็นการศึกษาของผู้วิจัยเป็นอย่างยิ่งว่า การจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการต่างๆ ภายใต้กระบวนการผสมกลมกลืนกลายทางสังคมและอีกทั้งยังเป็นการเปิดพื้นที่ให้เด็กในวัฒนธรรมชายขอบเข้าสู่การศึกษาในระบบโรงเรียนซึ่งเกิดเป็นห้องเรียนพหุวัฒนธรรม อีกทั้งยังมีเรื่องราวที่มาพร้อมกันถึงอำนาจทางวัฒนธรรมกับความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ปรัชญาการณที่เกิดขึ้นทางสังคมในบริบทของโรงเรียนและผู้เกี่ยวข้องทางการจัดการศึกษาจะเกิดการเปลี่ยนแปลงมากน้อยอย่างไร

จากที่กล่าวมาทั้งหมด ทฤษฎีฐานรากเหล่านี้ผู้ศึกษาจะนำมาเป็นวิธีคิดที่จะใช้ศึกษาถึงการจัดการศึกษากระแสหลักที่ไม่คำนึงถึงความเป็นพหุวัฒนธรรม ความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมของผู้เรียน และเพื่อพัฒนารูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูให้สอดคล้องกับการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมและพัฒนาครูสู่ห้องเรียนพหุวัฒนธรรม อีกทั้งเพื่อนำเสนอทิศทางการผลิตครูสู่ห้องเรียนพหุวัฒนธรรมให้กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาและเป็นการสร้างองค์ความรู้ด้านการจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรมที่จะเป็นฐานในการปฏิรูปการศึกษาและศึกษาวิจัยต่อไป ซึ่งเน้นชี้ให้เห็นถึงรูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่สอดคล้องกับการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมและพัฒนาครูสู่ห้องเรียนพหุวัฒนธรรม ซึ่งจะใช้วิธีคิดดังกล่าวมาเป็นเครื่องมือในการศึกษาเพื่อให้เห็นภาพของห้องเรียนพหุวัฒนธรรม ที่ซึ่งเป็นห้องเรียนที่ครูผู้สอนได้

มองเห็นความหลากหลายของผู้เรียนอย่างใส่ใจและเคารพผู้เรียนที่มาจากต่างวัฒนธรรม ชาติพันธุ์ ภาษา เพศภาวะ และรวมถึงผู้เรียนที่มีความพิการ เป็นห้องเรียนที่มีการผลิตครูพันธุ์ใหม่ที่ต่างจากครูแนวจารีต โดยครูในห้องเรียนพหุวัฒนธรรมมีการเปิดพื้นที่ให้ผู้เรียนในห้องเรียนอย่างเท่าเทียม ลดความเหลื่อมล้ำและความไม่เป็นธรรมทางการจัดการศึกษา ตลอดจนสถาบันการศึกษา หน่วยงานผลิตครู หน่วยงานผู้ใช้ครู และนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู จะได้เข้าใจต่อปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ครูนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงการจัดฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ก่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ ตลอดจนเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจและสร้างองค์ความรู้ที่จะเป็นฐานสำหรับเชื่อมโยงเครือข่ายการเรียนรู้ การพัฒนาวิชาการและศึกษาวิจัยต่อไป (กิตติวิวัฒน์ เดชชวนากร, 2563)

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาพหุวัฒนธรรม 5 มิติ

ที่มา: James A. Banks (1973)

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย นักศึกษา ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ชั้นปีที่ 5 หลักสูตรอุตสาหกรรมศิลป์ (หลักสูตรร่วมผลิตครู) ภาควิชาเทคโนโลยีอุตสาหกรรม คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ในภาคเรียนที่ 1-2 ปีการศึกษา 2562 โดยการเลือกแบบ เฉพาะเจาะจง จำนวน 4 คน (เป็นนักศึกษาพื้นราบ 2 คน และ นักศึกษาชาติพันธุ์ 2 คน)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

นักวิจัย ฐานะเป็นเครื่องมือวิจัย (Researcher as Research Instrument) ในงานศึกษาวิจัยครั้งนี้ ดังนั้น เครื่องมือที่สำคัญของการวิจัยคือ “ผู้ศึกษา” เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงพฤติกรรมของนักศึกษา ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ชั้นปีที่ 5 หลักสูตรอุตสาหกรรมศิลป์ (หลักสูตรร่วมผลิตครู) ภาควิชาเทคโนโลยีอุตสาหกรรม คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ที่เกิดการเรียนรู้หรือเกิดการเปลี่ยนแปลงจากการวิจัยเชิงปฏิบัติการพัฒนาธรรมศึกษาในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาครู ตามแนวทางการศึกษาเชิงพัฒนาธรรม ดังนั้นการเข้าถึงข้อมูลให้ได้มากที่สุดจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่จะทำให้ผู้ศึกษาสามารถจัดระบบ วิเคราะห์/ตีความ วิพากษ์/วิจารณ์ ทำการเชื่อมโยงความสัมพันธ์กับประเด็น ศึกษาด้วยตัวของผู้ศึกษาบนฐานคิดทางทฤษฎี อย่างไรก็ตาม ผู้ศึกษาได้ใช้เครื่องมือที่เป็นรูปธรรมเพื่อช่วยในการเก็บข้อมูล ซึ่งประกอบด้วยเครื่องมือดังต่อไปนี้

1. แนวคำถามและแนวการสังเกต เป็นแนวคำถาม และแนวการสังเกตที่ผู้ศึกษาจะได้รู้ถึงภูมิหลังของนักศึกษา ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และพฤติกรรมขณะทำการจัดการ เรียนการสอนว่ามีพัฒนาการของการเรียนรู้หรือเกิดการ เปลี่ยนแปลงอย่างไร จากการผ่านกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา

2. เครื่องเทปอัดเสียง การสัมภาษณ์ทุกครั้งใช้เทป บันทึกเสียงในการสนทนา โดยจะทำการขออนุญาตและชี้แจง ให้ผู้ให้ข้อมูลเข้าใจก่อนการสัมภาษณ์

3. สมุดบันทึก ผู้ศึกษาใช้ในการจดบันทึกย่อสำหรับ บางประเด็นที่ใช้ในการสัมภาษณ์เพิ่มเติมจากข้อมูลที่ได้ ขณะสัมภาษณ์ เพื่อให้การสัมภาษณ์เป็นไปอย่างราบรื่น และได้ข้อมูลครบถ้วน ผู้ศึกษาทำการนำเทปสัมภาษณ์มาถอด ความอย่างละเอียดเพื่อจัดหมวดหมู่และวิเคราะห์อย่างเป็น ระบบ นอกจากนี้ผู้ศึกษายังใช้การจดบันทึกข้อมูลในกรณี ที่ผู้ให้ข้อมูลไม่อนุญาตให้ใช้เครื่องบันทึกเสียงในการบันทึก ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตบริบทต่าง ๆ เช่น การจัดกิจกรรม นอกชั้นเรียนของนักศึกษาหลักสูตรร่วมผลิตครูหรือกิจกรรม อื่น ๆ ทั้งในและนอกห้องเรียนที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรม ในห้องเรียน ขณะออกปฏิบัติตามรายวิชาการฝึกประสบการณ์ วิชาชีพครูเต็มรูปแบบ 1 และ 2

แนวการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) ผู้ศึกษาได้สร้างแบบฟอร์มเพื่อเป็น ประเด็นหลักในการสังเกตพฤติกรรมการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนทั้งในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียนของนักศึกษา ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ตลอดปีการศึกษา (2 ภาคเรียน) ที่นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูปฏิบัติการสอนใน ชั้นเรียนในขณะออกปฏิบัติตามรายวิชาการฝึกประสบการณ์ วิชาชีพครูเต็มรูปแบบ 1 และ 2 โดยทำการสังเกตพฤติกรรม การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียน โดยทำการ จดบันทึกประเด็นหลักตามแบบฟอร์ม ผู้ศึกษาทำการสังเกต การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้งต่อนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูหนึ่งคน โดยประเด็นหลักของแบบฟอร์มการสังเกตการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มาจากการรอบคอบคิดการจัดการศึกษาพัฒนาธรรม

วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Analytical Descriptive Method) เป็นการวิจัยเชิงพหุกรณีศึกษา (Multicast Study) โดยใช้วิธีการวิจัยภาคสนาม การสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และเป็นการศึกษาและพัฒนา (Research and Development) โดยใช้กระบวนการของการวิจัยเพื่อศึกษาบริบทและปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการ ในการเตรียมครูสู่ห้องเรียนพัฒนาธรรม โดยมีขั้นตอน การดำเนินการดังนี้

ผู้ศึกษาจัดเตรียมเครื่องมือที่จะใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ การเตรียมกิจกรรมเชิงปฏิบัติการพหุวัฒนธรรมศึกษา แนวคำถามเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก/เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยอาศัยแนวคำถามที่กำหนดประเด็นไว้ล่วงหน้าและพัฒนาให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ใช้วิธีบันทึกเทปเพื่อความสะดวกในการสัมภาษณ์ และการให้ได้ข้อมูลอย่างครบถ้วน นอกจากนี้ยังใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรมของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ขณะปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียนในขณะออกปฏิบัติตามรายวิชาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเต็มรูปแบบ 1 และ 2 โดยอาศัยการจดบันทึกข้อมูลต่างที่เกิดขึ้น ทั้งนี้ผู้ศึกษาใช้เวลาในการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย และทำการเก็บข้อมูลเป็น 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ดำเนินการทำกิจกรรม PILOY STUDY/ PRE-WORKSHOP กับนักศึกษาหลักสูตรอุตสาหกรรมศิลป์ (หลักสูตรร่วมผลิตครู) ภาควิชาเทคโนโลยีอุตสาหกรรม คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ชั้นปีที่ 5 จำนวน 4 คน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงภูมิหลังของนักศึกษาหลักสูตรร่วมผลิตครูกลุ่มดังกล่าว และมีการบรรยายพูดคุยถึงความรู้ ความเข้าใจเรื่องพหุวัฒนธรรมศึกษา และกิจกรรมเชิงของงานวิจัย

ระยะที่ 2 ดำเนินการทำกิจกรรม WORKSHOP ทั้งหมด 8 กิจกรรม ตามแผนงานกิจกรรมปฏิบัติการพหุวัฒนธรรมศึกษากับนักศึกษาหลักสูตรร่วมผลิตครูกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 4 คน

- WORKSHOP 1 (Teaching the “Other”) กิจกรรมการบรรยายและการแลกเปลี่ยนสะท้อนคิด, FOCUS GROUP ผู้เรียนเป็นใคร/ใครคือผู้เรียนของเราบ้าง
- WORKSHOP 2 (Teaching the “Other”) กิจกรรมคำถามรอบวง
- WORKSHOP 3 (Teaching with Cultural Sensitivity and Tolerance) กิจกรรม FOCUS GROUP, การแลกเปลี่ยนสะท้อนคิดและกิจกรรมบทบาทสมมติ
- WORKSHOP 4 กิจกรรมศึกษาดูงาน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- WORKSHOP 5 กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ “ครูกับปรัชญาการศึกษา: สู่ภาคปฏิบัติในชั้นเรียน”

- WORKSHOP 6 (Teaching with Multicultural Competence) กิจกรรมการบรรยายเทคนิคการสอนในศตวรรษที่ 21 และการสอนแบบจิตปัญญา

- WORKSHOP 7 การออกแบบรูปแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครู ตามแนวทางการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรม

- WORKSHOP 8 กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้: ทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน วัดและประเมินผลบริบทพหุวัฒนธรรม

ระยะที่ 3

- ติดตามนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ชั้นปีที่ 5 หลักสูตรอุตสาหกรรมศิลป์ (หลักสูตรร่วมผลิตครู) ภาควิชาเทคโนโลยีอุตสาหกรรม คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ชั้นปีที่ 5 จำนวน 4 คน ในภาคเรียนที่ 1-2/2562 ขณะออกปฏิบัติตามรายวิชาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเต็มรูปแบบ 1 และ 2 โดยใช้กระบวนการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) การใช้แนวคำถามเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก/เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อให้ได้ข้อมูลมาใช้ในการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Analytical Descriptive Method)

- WORKSHOP 9 ร่วมกิจกรรมเชิงปฏิบัติการการออกแบบ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีหัวใจ (the Teacher) ภายใต้โครงการการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครู ตามแนวทางการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรม

ระยะที่ 4

- ติดตามนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ชั้นปีที่ 5 หลักสูตรอุตสาหกรรมศิลป์ (หลักสูตรร่วมผลิตครู) ภาควิชาเทคโนโลยีอุตสาหกรรม คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ชั้นปีที่ 5 จำนวน 4 คน ภาคเรียนที่ 1-2/2562 ขณะออกปฏิบัติตามรายวิชาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเต็มรูปแบบ 1 และ 2 ใช้กระบวนการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) การใช้แนวคำถามเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก/เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อให้ได้ข้อมูลมาใช้ในการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Analytical Descriptive Method)

• WORKSHOP 10 ร่วมกิจกรรมผลลัพธ์จากการพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครู ตามแนวทางการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรม

การวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้การศึกษานี้เข้าใจต่อปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริงและสามารถนำมาเป็นข้อสรุปเชิงทฤษฎีในเรื่องบริบทและปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการในการเตรียมครูสู่ห้องเรียนพหุวัฒนธรรม ซึ่งจะนำเสนอเป็นรูปแบบ/แนวคิดและทิศทางในการพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครู ตามแนวทางการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรม และเป็นการสร้างองค์ความรู้ด้านการจัดศึกษาพหุวัฒนธรรมที่จะเป็นฐานในการปฏิรูปการศึกษา โดยผู้ศึกษาทำการเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ในบริบทนักศึกษาครูกับห้องเรียนพหุวัฒนธรรม ทั้งนี้ข้อมูลที่ได้มามีจำนวนมากจึงต้องพยายามจัดรวบรวมและจำแนกข้อมูลเป็นหมวดหมู่เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลระดับต่าง ๆ ของแต่ละประเด็นการศึกษาที่สัมพันธ์เชื่อมโยงกันระดับปัจเจกบุคคล ระดับนโยบายมหาวิทยาลัยและโรงเรียนของการจัดการศึกษา ทำการวิพากษ์วิจารณ์/ตรวจสอบหรือโต้แย้งจากมุมมองที่หลากหลาย เพื่อช่วยให้เกิดประเด็นที่แตกต่างกันไปหลากหลายแง่มุมมากขึ้น และทำความเข้าใจกับมุมมองที่แตกต่างกันที่มีต่อประเด็นศึกษา โดยผ่านการตีความของส่วนต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงกันภายในบริบทเดียวกันนำไปสร้างเป็นข้อเสนอและข้อสรุปเชิงทฤษฎี

ผลการศึกษา

1. นโยบายของสถานศึกษาต่อการจัดการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม

โรงเรียนพหุวัฒนธรรมทั้ง 4 แห่ง ที่เจาะจงใช้เป็นพื้นที่ในการศึกษาในครั้งนี้มีนักเรียนในโรงเรียนมากกว่าร้อยละ 60 ที่เป็นนักเรียนชาติพันธุ์และมีโรงเรียนที่นักเรียนพักนอนในโรงเรียน เป้าประสงค์ส่วนใหญ่ของการจัดการศึกษาของโรงเรียนคือการมุ่งเน้นสร้างอาชีพให้กับนักเรียนหลังจบการศึกษา แต่ปัญหาที่พบส่วนใหญ่ในโรงเรียนคือนักเรียนไม่เห็นความสำคัญของการเรียนการสอนจนถึงหลายคนไม่มีเป้าหมายในอนาคตเมื่อสำเร็จการศึกษา บริบทโรงเรียนโดยทั่วไปจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งในนอกชั้นเรียนตามหลักสูตรแกนกลางของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานจัดการเรียนการสอนตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด

ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ ผู้บริหารและครูประจำในโรงเรียนมีหลายยุค ตั้งแต่ยุค Baby Boomer Generation (Gen B) จนถึงยุค Generation Y (Gen-Y) ทำให้มีความคิดเห็นและพฤติกรรมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งในและนอกชั้นเรียนในโรงเรียนที่มีความหลากหลาย ทั้งกระบวนการและวิธีคิดของครูรุ่นเก่าและครูรุ่นใหม่ในโรงเรียน ตลอดจนส่งผลถึงนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่อยู่กับครูพี่เลี้ยงในโรงเรียนตลอดปีการศึกษาที่ทำการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในโรงเรียน นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูไม่สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบพหุวัฒนธรรมทั้งในและนอกเวลาเรียนได้ตามแผนที่วางไว้ โดยเป็นผลสืบเนื่องมาจากปัจจัยสำคัญ ดังนี้

นโยบายของสถานศึกษาไม่เอื้อต่อการจัดการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม

จากบริบทพื้นที่โรงเรียนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูทั้ง 4 แห่ง พบว่าโรงเรียนทั้งสิ้นแห่งไม่มีนโยบายที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม ถึงแม้ว่าทางโรงเรียนทั้งหมดจะมีนโยบายส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการศึกษาของผู้มีส่วนร่วม โดยมีมาตรการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมและเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในเรื่องการจัดการศึกษาก็ตาม นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูกลับไม่พบว่าปรากฏการปฏิบัติตามนโยบายของทางโรงเรียนในนโยบายดังกล่าว หรือแม้กระทั่งนโยบายการส่งเสริมพัฒนาครูและบุคลากรของโรงเรียนให้มีคุณภาพมาตรฐานตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545) โดยมีมาตรการเพื่อพัฒนาครูโดยเน้นให้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมให้ครูใช้สื่อในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และส่งเสริมให้ครูผลิตสื่อการเรียนรู้อย่างน้อย 1 ชิ้น ส่งเสริมให้ครูได้จัดทำวิจัยในชั้นเรียน แต่นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูกลับไม่พบว่าปรากฏการปฏิบัติตามนโยบายของทางโรงเรียนในนโยบายดังกล่าวเช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านนโยบายการส่งเสริมพัฒนาครูและบุคลากรของโรงเรียนให้มีคุณภาพมาตรฐานตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545) ส่วนใหญ่เน้นให้ส่งเสริมให้ครูพัฒนาในวิชาชีพ เช่น ครูชำนาญการ ครูชำนาญการพิเศษ ครูเชี่ยวชาญ ซึ่งนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูพบว่าครูเอาเวลาไปทำผลงานวิชาการเสียส่วนใหญ่ การจัดการเรียน

การสอนอย่างมากก็แค่แจกใบงานแก่นักเรียน ผลที่ตามมาจึงเป็นปัญหาที่ว่า “ครูมีผลงานทางวิชาการสูงแต่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนต่ำ”

เมื่อกล่าวถึงการจัดการศึกษาในโรงเรียนพหุวัฒนธรรม นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเองยังคงมีข้อสงสัยและคำถามว่า “อะไรคือปัจจัยสำคัญที่ทำให้นักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุขในโรงเรียน” เพราะที่ผ่านมาในช่วงปี พ.ศ. 2540 ได้เกิดปัญหาภายในสถานศึกษาก็คือ บทบาทของครูผู้สอนในโรงเรียนล้วนแล้วแต่เป็นคนไทยพื้นเมืองในพื้นที่ และก็เป็นครูจากต่างถิ่นที่เป็นคนไทยพื้นเมืองเป็นส่วนใหญ่ ไม่มีครูที่เป็นคนชาติพันธุ์อื่น ๆ เข้ามา มีบทบาทในการสอนภายในโรงเรียนเลย ถึงแม้จะมีแค่ไม่กี่คน ซึ่งครูผู้สอนที่เป็นคนไทยพื้นเมืองดังกล่าวไม่เข้าใจในความแตกต่างแต่ละวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ จึงทำให้ทุก ๆ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเริ่มมีข้อตกลงหารือร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำดังกล่าวที่เกิดขึ้น แต่ถึงอย่างไรก็ตาม การกตปัททางวัฒนธรรมหลักที่มีต่อวัฒนธรรมรองภายในโรงเรียนก็ยังคงเป็นปัญหายืดเยื้อมาจนถึงปัจจุบัน ไม่ว่าจะ เป็นในเรื่องของภาษาเองก็ถือว่าเป็นปัญหาอยู่เช่นกัน นักเรียนทุกคนถูกห้ามใช้ภาษาแม่ที่เป็นภาษาถิ่นของตนเองภายในชั่วโมงเรียน เพราะครูและเพื่อนจะฟังไม่รู้เรื่องและไม่เข้าใจ ทำให้นักเรียนทุกคนไม่ว่าจะกลุ่มชาติพันธุ์อะไรเมื่ออยู่ในชั่วโมงเรียนก็ต้องใช้ภาษาไทยกลางเป็นหลักในการติดต่อสื่อสารกัน นักเรียนจะสามารถใช้ภาษาถิ่นของตนเองได้ก็ต่อเมื่ออยู่ภายนอกเหนือเวลาเรียนเท่านั้น

ไม่เพียงแต่ในเรื่องของภาษาที่เป็นปัญหาในโรงเรียนพหุวัฒนธรรมเท่านั้น การให้นักเรียนสวมตนหน้าเสาธงตอนเช้าทุกเช้าก็ถือว่าเป็นการขัดต่อศาสนาอื่น เช่น นักเรียนชาติพันธุ์บางส่วนที่นับถือศาสนาคริสต์ เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นปัญหาที่ทางผู้บริหารโรงเรียน ครู และกรรมการโรงเรียนควรให้ความสำคัญและเล็งเห็นถึงความแตกต่างหลากหลายทางชาติพันธุ์ภายในโรงเรียนพหุวัฒนธรรมมากยิ่งขึ้น เพื่อไม่ให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ ผู้ที่เกี่ยวข้องถือว่าเป็นส่วนช่วยให้นักเรียนได้ตระหนักถึงวัฒนธรรมประเพณีของตนและวัฒนธรรมประเพณีของคนอื่น โดยอาจจะผ่านกระบวนการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นให้นักเรียนได้เรียนรู้เรื่องราวของท้องถิ่น ปลูกฝังให้นักเรียนมีจิตสำนึกความเป็นชาติพันธุ์ สอนให้รู้ถึงความสำคัญของการอยู่ร่วมกันในสังคมโรงเรียนที่มีความเป็นพหุวัฒนธรรม เพื่อให้เกิดการ

ยอมรับและการเคารพซึ่งกันและกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานเขียนของประสิทธิ์ ลีปรีชา และมุกดาวรรณ ศักดิ์บุญ (2559) ที่ได้กล่าวไว้ว่า “รัฐไทยได้มีนโยบายและการจัดการศึกษาสำหรับชนเผ่าพื้นเมืองในภาคเหนือของประเทศไทยมาเป็นเวลากว่าห้าทศวรรษ โดยการจัดการศึกษานี้อยู่บนพื้นฐานของวิถีคิดแบบชาตินิยมไทยที่ให้ความสำคัญกับการหลอมรวมผู้คนกลุ่มชาติพันธุ์และวัฒนธรรมต่าง ๆ ให้กลายเป็นส่วนหนึ่งของชาติ ปฏิบัติการในการจัดการศึกษาของรัฐในระยะที่ผ่านมาประสบผลสำเร็จอย่างยิ่ง นั่นคือเยาวชนซึมซับความเป็นไทย ด้วยการพยายามปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ให้เป็นไทย ในขณะที่พวกเขาเริ่มสูญเสียความมั่นใจในอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของตนเอง ประการสำคัญคือยังมีช่องว่างในการศึกษาของเยาวชนชนเผ่าพื้นเมือง เมื่อเทียบกับเยาวชนในสังคมกระแสหลัก”

ในส่วนของการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมและเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในเรื่องการจัดการศึกษา โรงเรียนหลายแห่งไม่ได้ปฏิบัติตามนโยบายดังกล่าวของทางโรงเรียนเลย ในช่วงของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูพบว่า โรงเรียนไม่ได้มีการส่งเสริม ปลูกฝังให้ผู้เรียนเกิดความภูมิใจในความเป็นชาติพันธุ์ของตนเอง แต่หลายโรงเรียนกลับเอาเรื่องของความเป็นชาติพันธุ์ที่แตกต่างกันของผู้เรียนมาเป็นสินค้าแสดงตามโอกาสสำคัญ ๆ ของทางโรงเรียน แม้กระทั่งในส่วนของจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนเอง ก็ไม่ได้ตระหนักถึงเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคลในด้านความแตกต่างหลากหลายทางชาติพันธุ์ ภาษา วัฒนธรรม ศาสนา และเพศภาวะ ทั้ง ๆ ที่อัตลักษณ์ (Identity) เป็นเรื่องที่สำคัญ เป็นความรู้สึกของบุคคลมีต่อตนเองว่า “ฉันคือใคร” การระบุได้ว่าเรามีอัตลักษณ์เหมือนในกลุ่มหนึ่งและมีความแตกต่างจากกลุ่มอื่นอย่างไร และ “ฉันคือใคร” ในสายตาคอนอื่น จะทำให้ผู้เรียนด้วยกันเกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน และครุรวมถึงบุคลากรในสถานศึกษาเองก็เกิดการยอมรับในตัวผู้เรียนด้วยเช่นกัน

ในส่วนด้านสื่อในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยภาพรวมแล้วโรงเรียนทั้ง 4 แห่ง ครูโรงเรียนบางแห่งยังขาดความรับผิดชอบในการจัดการเรียนการสอน เช่น ครูไม่เตรียมการเรียนการสอน และครูไม่คิดว่าสื่อมีความสำคัญ ครูไม่ให้ความสำคัญกับสื่อเพราะครูคิดว่าครูมีหนังสือเล่มเดียวก็สอนได้แล้ว สิ่งเหล่านี้เกิดจากครูไม่มีความคิดสร้างสรรค์ในการคิดผลิต

สื่อใหม่ ๆ บ่งบอกว่าครูไม่มีความรู้และทักษะทั้งสองอย่างที่ว่ามา ซึ่งทั้ง ๆ ที่ครูก็สามารถแสวงหาสื่อที่มันมีอยู่ในโลกออนไลน์มาใช้ได้ หรือแม้แต่การประยุกต์ใช้สิ่งที่มีอยู่ในพื้นที่มาเปลี่ยนเป็นสื่อการเรียนการสอนให้นักเรียนในด้านของผู้บริหารในโรงเรียนบางแห่งเองก็ไม่ได้ให้ความสำคัญกับสื่อที่ทันสมัยอย่างเพียงพอต่อความต้องการของผู้เรียนอย่างเช่น ไม่มีโปรเจกเตอร์ ไม่มีคอมพิวเตอร์ที่เพียงพอแก่นักเรียน ไม่มีสัญญาณอินเทอร์เน็ตให้นักเรียนได้ใช้ และผู้บริหารส่วนใหญ่ไม่ลงทุนในการลงทุนซื้อสื่อการเรียนการสอน เพราะผู้บริหารไม่ให้ความสำคัญกับเรื่องดังกล่าว ซึ่งผู้บริหารให้ความสำคัญแบบที่ว่าครุมีหน้าที่สอนและมีหน้าที่เตรียมสื่อ ดังนั้นการส่งเสริมให้ครูลิขิตสื่อการเรียนรู้อาจไม่เกิดขึ้นตามนโยบายของหลาย ๆ โรงเรียนที่กำหนดไว้ ตลอดจนมาตรการส่งเสริมให้ครูได้จัดทำวิจัยในชั้นเรียนเอง ทุกโรงเรียนจะเห็นได้ว่าครูไม่ได้มีเฉพาะหน้าที่สอนเท่านั้น แต่เน้นการประเมินเป็นส่วนใหญ่ จนทำให้เวลาสอนของครูที่จะต้องใช้เวลาอยู่กับนักเรียนหายไปอย่างมาก การประเมินแต่ละครั้งต้องใช้เวลาในการเตรียมตัวเพื่อให้คนใหญ่คนโตมาตรวจงาน ทั้ง ๆ ที่หน้าที่ของครูคือการสอน การเตรียมการสอนที่จะให้นักเรียนได้รับศักยภาพ ได้รับความรู้ และนำไปใช้ได้มากที่สุด ไม่ใช่มานั่งประเมินเพราะกลัวว่าโรงเรียนจะไม่ผ่านการประเมิน ฉะนั้นไม่ได้ขึ้นเงินเดือน ผู้อำนวยการจะไม่ได้ขึ้นตำแหน่ง ระบบการศึกษาสมควรที่จะคืนครูให้แก่แก่นักเรียนจริง ๆ ได้แล้ว ไม่ใช่เอาแต่สร้างนโยบายแต่พัฒนาและทำไม่ได้จริง ๆ สักที

ดังนั้นในฐานะของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่ออกปฏิบัติการสอน ข้อจำกัดที่นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูต้องเผชิญส่วนใหญ่ล้วนแล้วแต่มาจากหลักสูตรของทางโรงเรียนที่เป็นหลักสูตรแบบตายตัว นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูต้องเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ตามครูพี่เลี้ยง เพราะทางโรงเรียนให้นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเขียนตามแบบฟอร์มของทางฝ่ายวิชาการของโรงเรียนเท่านั้น โดยแผนการจัดการเรียนรู้ที่เขียนขึ้นเป็นรายสัปดาห์ รวมทั้งหมด 18 แผนการจัดการเรียนรู้ใน 1 ภาคเรียน จึงจะสามารถนำไปใช้สอนจริงได้ ซึ่งข้อจำกัดดังกล่าวที่นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูทำได้เพียงสอดแทรกแนวคิดการจัดการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมลงไปในแผนการจัดการเรียนรู้ได้เพียงเล็กน้อย โดยไม่สามารถลงลึกในกิจกรรมหรือกระบวนการตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษาได้มากเท่าที่ควร

และอาศัยการสอดแทรกตอนเกริ่นนำเข้าสู่บทเรียน เช่น กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อความเข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรม เช่น การแนะนำตัวเป็นภาษาชาติพันธุ์ของตัวเอง โดยเน้นให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมอื่น ๆ มโนคติสำคัญที่นักเรียนจะได้รับการพัฒนาคือมโนคติเรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรม นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสอดแทรกกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมอื่น ๆ ในมิติต่าง ๆ โดยให้แนวคิดที่ว่าวัฒนธรรมที่กระจายอยู่บริเวณในโรงเรียนของเรานั้นนับเป็นความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งวัฒนธรรมเหล่านี้มีทั้งความแตกต่างจากวัฒนธรรมของเรา และก็มีบางส่วนที่มีความคล้ายคลึงกับวัฒนธรรมของเราเช่นกัน เพื่อปลูกฝังให้ผู้เรียนเกิดการยอมรับความหลากหลายของเพื่อนร่วมชั้นเรียน และสื่อที่ใช้ในการเรียนการสอน นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูได้สร้างสื่อขึ้นเอง เพื่อให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในเรื่องนามธรรมได้ง่าย เพราะผู้เรียนจะได้เข้าใจและรับรู้ถึงแก่นสาระในเรื่องนั้น ๆ รวมทั้งกระตุ้นให้ใช้ความคิดและสร้างความสนใจสู่การปฏิบัติ ทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสื่อการเรียนการสอนที่นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสร้างขึ้นจะนำมาบูรณาการร่วมกับสื่อของทางโรงเรียนที่มีอยู่ ข้อจำกัดหลาย ๆ อย่างที่ไม่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแบบพหุวัฒนธรรมศึกษา ส่งผลให้นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูบางคนไม่ตระหนักต่อการจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรมศึกษา เพราะมองว่าหลักสูตรที่ทางโรงเรียนมีอยู่ และนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูได้ใช้จริงแล้วก็เหมาะสมกับนักเรียนภายในโรงเรียนอยู่แล้ว ดังนั้นข้อค้นพบของผู้วิจัยจากการนิเทศการสอนและสัมภาษณ์นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มีรายละเอียดข้อค้นพบดังนี้

นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูไม่ตระหนักต่อการจัดการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมศึกษา

จากข้อจำกัดที่ไม่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูให้เป็นไปตามแบบพหุวัฒนธรรมศึกษา อาทิเช่น นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูส่วนใหญ่ประสบปัญหาในการออกแบบการสอนเนื่องจากมีความสามารถในการออกแบบการสอนอย่างจำกัด นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูจึงต้องการการออกแบบการสอนที่เป็นสูตรสำเร็จ เพื่อใช้จัดการเรียนการสอนในทุกชั้นเรียน ทำให้มีการออกแบบการเรียนการสอนที่ยังไม่เหมาะสม

และไม่สอดคล้องกับบริบทของชั้นเรียนที่มีความแตกต่างและหลากหลาย จึงส่งผลให้นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูบางคนไม่ตระหนักต่อการจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรมศึกษา เพราะมองว่าหลักสูตรที่ทางโรงเรียนมีอยู่ และนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูได้ใช้จริงแล้วก็เหมาะสมกับนักเรียนในโรงเรียนอยู่แล้ว ยกตัวอย่างเช่น การจัดกิจกรรมให้นักเรียนภูมิใจในความเป็นชาติพันธุ์ของตนเอง และตระหนักยอมรับในความแตกต่างทางชาติพันธุ์ของผู้อื่น ถึงแม้ว่านักเรียนในโรงเรียนส่วนใหญ่จะเป็นนักเรียนชาติพันธุ์มากถึงร้อยละ 88 ซึ่งประกอบด้วยชาติพันธุ์ม้ง ร้อยละ 35 ชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ร้อยละ 26 ชาติพันธุ์ลีซู ชาติพันธุ์ไทใหญ่ ชาติพันธุ์อาข่า ตามลำดับ รวมถึงนักเรียนที่ไร้สัญชาติ (ยังไม่มีบัตร) ที่มีเพียงร้อยละ 2 เท่านั้นที่ยังไม่มีบัตรเป็นคนไทย นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู (คนพื้นราบ) มองว่าหลักสูตรของทางโรงเรียนที่มีอยู่นั้นเป็นหลักสูตรที่ดีอยู่แล้ว และเมื่อนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูได้นำแผนการจัดการเรียนรู้ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนจริงแล้ว ก็พบว่าหลักสูตรและแผนการจัดการเรียนรู้อิงของทางโรงเรียนมีความเหมาะสมกับผู้เรียนอยู่แล้ว จึงไม่จำเป็นต้องสอดแทรกการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางพหุวัฒนธรรมศึกษา ลงไปในหลักสูตรและแผนการจัดการเรียนรู้

ดังนั้นข้อค้นพบดังกล่าว นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูจึงไม่เกิดการตระหนักรู้ต่อการจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรมศึกษามากนัก ทั้ง ๆ ที่ตัวของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเห็นความสำคัญของการจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรม แต่ก็ไม่ได้ตระหนักรู้เพราะนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูยึดและใช้หลักสูตรและแผนการจัดการเรียนรู้ของทางโรงเรียนเป็นหลัก ซึ่งเชื่อว่าหลักสูตรและแผนการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวนั้นไม่สามารถปรับเปลี่ยนหรือเพิ่มเติมอะไรเข้าไปได้ อีกอย่างทางโรงเรียนก็คงได้พัฒนามาเป็นอย่างดี และเห็นว่ามีความเหมาะสมกับนักเรียนอยู่แล้วจึงให้นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแบบแผนการจัดการเรียนรู้ของทางโรงเรียนดังกล่าว โดยแท้จริงแล้วการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้ถึงความเป็นพหุวัฒนธรรมในสังคม ครูสามารถใช้ยุทธวิธีโครงสร้างแบบเปิดคือทดสอบความคิดรวบยอดทางสังคมผ่านกิจกรรมที่ผู้เรียนสนใจและเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน เช่น กิจกรรมกลุ่ม กิจกรรมที่ประกอบไปด้วยสื่อ วัสดุอุปกรณ์การเรียนรู้ที่หลากหลาย

ผู้เรียนจะมีอิสระในการใช้ความคิด ความรู้สึกและการตอบสนองต่อกัน เพื่อสร้างพฤติกรรมของผู้เรียนได้ในขณะที่มีการเรียนรู้ ความคิดรวบยอดทางความเป็นพหุวัฒนธรรมในสังคม ผู้เรียนจะได้พัฒนาทัศนคติในทางบวก ได้ตั้งความหวังให้กับตนเองและมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ดังนั้นแล้วครูจึงควรใช้กิจกรรมที่เด็กมีโอกาสวางแผน มีการบูรณาการทักษะเนื้อหาเข้าไปในวิชาที่เรียน เช่น ทักษะการใช้เหตุผล ความรับผิดชอบ ความมีมนุษยสัมพันธ์ และความสามารถในการตัดสินใจ โครงสร้างการสอนแบบเปิดเป็นการสอนความสัมพันธ์และสัมพันธ์ภาพระหว่างกัน รวมทั้งการช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจความเป็นอยู่และเชื่อมโยงชีวิตครอบครัวและสังคมในชุมชน ตลอดจนสังคมในโรงเรียน โดยในช่วงแรกของการสอน ผู้เรียนจะเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ที่มีความหลากหลายของกลุ่ม เช่น ความแตกต่างของแต่ละบุคคล เขาจะสามารถตระหนักและเข้าใจได้ว่า ลักษณะของสังคมมีความแตกต่างกันเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการเรียนรู้และเข้าใจในข้อจำกัดเหล่านั้น ทำให้เกิดการยอมรับและเข้าใจซึ่งกันและกัน อันนำไปสู่ความตระหนักรู้ทางสังคมพหุวัฒนธรรม โดยใช้วัสดุการสอนที่หลากหลาย ใ้ให้ผู้เรียนสนใจในเนื้อหา ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิด และพัฒนาสติปัญญาและพัฒนาอารมณ์ ส่งเสริมการคิดและจินตนาการผ่านการเรียนรู้ด้วยสาระและประสบการณ์ที่มีความหมาย โดยใช้คำถามสะท้อนความคิดและการแสดงออกของแต่ละบุคคล เริ่มกิจกรรมด้วยการให้มีการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่มีความเป็นพหุวัฒนธรรม

2. ทศนคติผู้บริหาร/ครูเกี่ยวกับการจัดการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม

จากการสัมภาษณ์และการสังเกตพฤติกรรมการเรียนการสอนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูขณะทำการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในโรงเรียน พบว่านักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมีสายตาดูที่มองเห็นความหลากหลายของนักเรียนในห้องเรียนพหุวัฒนธรรมและมีความสนใจในเรื่องราวภูมิหลังความเป็นมาของนักเรียนชาติพันธุ์ในโรงเรียน ซึ่งพบได้จากการที่นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมีการซักถามพูดคุยแลกเปลี่ยนให้นักเรียนแต่ละคนได้ตั้งคำถามถึงที่มาของความหลากหลายในห้องเรียน โดยเป็นการสอดแทรกกิจกรรมก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเปิดโอกาสให้นักเรียนแลกเปลี่ยนในประเด็นเรื่องประเพณี ความเชื่อของชุมชน ซึ่งทั้งนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูและนักเรียน

ได้แลกเปลี่ยนในเรื่องราวของความเชื่อเรื่องผีในชุมชนอย่าง น่าสนใจ แต่นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่ไม่สามารถ ปฏิบัติต่อนักเรียนพหุวัฒนธรรมในห้องเรียนในการจัดการเรียน การสอนแบบพหุวัฒนธรรมได้ตามแผนที่วางไว้ เนื่องจากครู ที่เลี้ยงและครูฝ่ายวิชาการทำการนิเทศการสอนและไม่เห็น ด้วยกับการเปิดพื้นที่ในเรื่องของการสอดแทรกการจัดการเรียน การสอนแบบพหุวัฒนธรรมในห้องเรียน ซึ่งตลอด ระยะเวลาหนึ่งปีการศึกษาที่นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ครูทำการสอนก็พบว่า นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ครูมองเห็นความหลากหลายในห้องเรียนพหุวัฒนธรรมและ พบปัญหาในการลงปฏิบัติจัดการกิจกรรมการเรียนการสอน แบบพหุวัฒนธรรมในห้องเรียนดังที่ได้กล่าวข้างต้น แต่นักศึกษา ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูยังคงทำการสอดแทรกเรื่องราว ของการจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรมตามแต่โอกาสจะทำได้ อย่างเต็มความสามารถ และยังพบว่านักศึกษาฝึกประสบการณ์ วิชาชีพครูวัดและประเมินผู้เรียนตามศักยภาพของนักเรียน รายบุคคลในช่องของการให้คะแนนที่อยู่ในดุลยพินิจ ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ซึ่งเป็นครูผู้สอน ประจำวิชานั้น ๆ

ข้อค้นพบดังกล่าว สะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการ ให้การศึกษาระดับชั้นพื้นฐานที่สถานศึกษาที่ยังไม่ตระหนักรู้ และช่วยให้เด็ก เยาวชน ประชาชนเข้าใจ ไม่รังเกียจ และ ยอมรับซึ่งความแตกต่างในเรื่องของความเป็นชาติพันธุ์ ภาษา ศาสนา ความเป็นอยู่ และเพศ ที่อาจจะไม่ได้รับความ เท่าเทียมกันในบางเรื่อง ซึ่งในบริบทพื้นที่โรงเรียนดังกล่าวนี้ ทั้งผู้บริหารสถานศึกษา ครู อาจารย์ ผู้ปกครอง และชุมชน ไม่มีวิธีการทำให้นักเรียนเข้าใจและซึมซับ ยอมรับความต่าง ดังกล่าว สถานศึกษาไม่จำเป็นจะต้องกำหนดการศึกษา พหุวัฒนธรรมไว้เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร แต่อย่างน้อย การจัดการกิจกรรมต่าง ๆ เสริมสร้างความเข้าใจการศึกษาพหุ วัฒนธรรมดังกล่าวนี้ถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งกิจกรรม เหล่านี้สามารถเปิดโอกาสให้นักเรียนทุกกลุ่มชาติพันธุ์ ได้แสดงออก เพื่อให้นักเรียนกลุ่มใหญ่ได้เรียนรู้ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ความเชื่อที่มีหลากหลาย ถือว่าเป็นการให้ การศึกษาที่มีมุมมองกว้างขวาง แตกต่างไปจากเดิมที่เน้น วัฒนธรรมและความเป็นอยู่ของกลุ่มประชาชนกลุ่มใหญ่ แต่เพียงอย่างเดียว

ซึ่งในงานเขียนเรื่อง การศึกษาพหุวัฒนธรรม (Multicultural Education) ของอชิปติย์ คลีสุนทร (2555) ได้กล่าวเอาไว้ว่า ประเทศไทยมีกลุ่มประชากรที่อยู่อาศัย ในพื้นที่ที่มีสถานะเชิงพหุวัฒนธรรม โดยเฉพาะจังหวัดที่มี ชนกลุ่มน้อยอยู่อาศัย หรือจังหวัดที่เป็นเขตติดต่อกับ ประเทศเพื่อนบ้านในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออก และภาคใต้ รวมทั้งจังหวัดในเขตภาคกลาง นอกจากนั้นในพื้นที่เขตเมืองใหญ่ที่เป็นแหล่งอุตสาหกรรม ที่เป็นแหล่งทุนหรือร่วมทุนจากบริษัทหรือกลุ่มบุคคลจาก ต่างประเทศ ก็จะมีประชากรกลุ่มหนึ่งเป็นชาวต่างประเทศ ที่มีภาษา วัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่แตกต่างจากคนไทย พักอาศัยอยู่ ซึ่งในพื้นที่ที่เป็นลักษณะพหุวัฒนธรรมดังกล่าว การจัดการศึกษาในสถานศึกษาทั้งในระบบโรงเรียน นอกกระบบ โรงเรียน รวมถึงการศึกษาตามอัธยาศัย จะต้องเป็นกระบวนการ ที่ผู้บริหาร ครู อาจารย์ ผู้ปกครอง และชุมชนเข้าใจ ยอมรับ ความแตกต่างของเด็กและเยาวชนต่างวัฒนธรรม เคารพสิทธิ ของแต่ละบุคคล กำหนดหลักสูตรและจัดการเรียนการสอน หรือจัดกิจกรรมสนับสนุนการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเสริม สร้างความเข้าใจที่ดีต่อกัน ไม่กีดกันกลุ่มเด็กและเยาวชน ที่เป็นชนกลุ่มน้อย เพื่อนำไปสู่ความเท่าเทียมกันของทุกคนใน สังคม ซึ่งในท้ายที่สุดการศึกษาพหุวัฒนธรรมจะเป็นหนทาง หนึ่งที่ช่วยนำไปสู่ความเป็นสังคมที่มีความสมบูรณ์ มีคุณค่า และความสวยงามบนความแตกต่างหลากหลาย มีศักยภาพ และสามารถนำความแตกต่างมาสร้างความเจริญก้าวหน้า ได้อย่างยั่งยืนแน่นอน

ผู้เขียนมีความเห็นสอดคล้องกันว่า การศึกษาพหุ วัฒนธรรม (Multicultural Education) หัวใจหลักของการ จัดการศึกษาพหุวัฒนธรรมเป็นการจัดการศึกษาที่ไม่ได้จำกัด เฉพาะกลุ่มชน ภาษา ศาสนา เท่านั้น แต่ยังรวมถึงความต่าง ต่างทางชนชั้นทางสังคม บทบาททางเพศ และความสามารถ พิเศษของผู้เรียน รวมทั้งต้องเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และ ทำความเข้าใจกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรม ตลอดจนแนวคิดของ คนกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม ให้ผู้เรียนมีความรู้สึกและประสบการณ์ เชิงบวก เป็นมิตร เคารพ และนับถือบุคคลที่มาจากกลุ่ม วัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ให้ผู้เรียนพัฒนาความรู้สึก ว่าพวกเขาและเราก็เป็นพลเมืองของโลกเช่นกัน นอกจากนั้น ผู้เรียนควรมีความภูมิใจในขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น

ของตน แม้ว่าวัฒนธรรมของตนจะแตกต่างจากวัฒนธรรมอื่น ๆ เมื่อผู้เรียนทุกวัฒนธรรมตระหนักและเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมซึ่งกันและกันก็จะอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมอย่างสันติสุข

ซึ่งจากกระทู้ทางเว็บไซต์ Pantip ในหัวข้อกระทู้ “ไม่เข้าใจว่าทำไมคนไทยบางคนชอบดูถูกชาวเขากันนัก ทั้ง ๆ ที่ชาวเขาหลายคนก็ไม่ได้ด้อยกว่าเขาเลย” ซึ่งเป็นกระทู้ของผู้เขียนที่ใช้นามแฝงว่า จำปาสีส้ม (2557) ได้สะท้อนเรื่องราวของตนเองซึ่งเป็นชาวเขาชาติพันธุ์ม้ง แต่มาเรียนในตัวเมืองเชียงใหม่ตั้งแต่เด็ก เนื่องจากพ่อแม่ค่อนข้างเริ่มมีฐานะจากการทำไร่ ทำสวนผลไม้ จึงโชคดีที่ได้เรียนโรงเรียนที่ดี แต่มีเพื่อนชาวเขาอีกหลายคนที่ไม่มีโอกาสดี ๆ แบบเธอ เมื่อย้ายมาเรียนในตัวอำเภอเมืองเชียงใหม่ เธอจะต้องมาเรียนร่วมกับเพื่อนที่เป็นคนพื้นราบ เริ่มต้นเดิมทีเธอเป็นคนที่ไม่พูดภาษาไทยกลางไม่ค่อยชัดอยู่แล้ว เพราะติดสำเนียงภาษาชาติพันธุ์ของตนเองมาตั้งแต่เด็ก คำถามที่เธอต้องพบเจอและคอยตอบคำถามอยู่บ่อยครั้งจากครูและเพื่อนร่วมชั้น หรือแม้กระทั่งเพื่อนต่างชั้นเองก็คือ “เธอมาจากดอยไหน?” และเพื่อนบางคนจะพูดแบบล้อเลียนสำเนียงที่พูดไม่ชัดของตัวเอง เธอเองเสียความรู้สึกมากที่จะต้องพบเจอเรื่องนี้อยู่บ่อยครั้ง ซึ่งไปเรียนในตัวเมืองเชียงใหม่แล้วโดนล้อเรื่องพูดไทยไม่ชัด ซึ่งถ้าว่าด้วยเรื่องภาษาของชาติพันธุ์ เธอมีมุมมองที่ว่าภาษาชาติพันธุ์ของเธอจะไม่มีสระบ้าง ตัวสะกดบ้าง ทำให้กลายเป็นความเคียดแค้นเมื่อพูดภาษาไทยทำให้ตัวสะกดมันเพี้ยน เรื่องการล้อเลียนทางความเป็นชาติพันธุ์และภาษาพูดไม่ได้เกิดขึ้นกับตัวเองเท่านั้น น้องชายของเธอย้ายมาเรียนในเมืองเชียงใหม่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 น้องชายโดนเพื่อนล้อและเรียกว่า “ไอ้แม่่ว” “ไอ้เต็กดอย” เธอและน้องชายมีความรู้สึกที่ว่า ถ้าหากพูดตรง ๆ แล้ว พวกเขาไม่เจ็บใจอะไรและชินกับสิ่งที่ถูกล้อเลียน เพียงแต่เสียความรู้สึกมากกว่า เพราะพวกเขาก็เป็นคนไทยด้วยกัน รักประเทศไทยมาก เกิดประเทศไทย แต่แค่ไม่เข้าใจว่าทำไมคนไทยด้วยกันถึงดูถูกและล้อเลียนสำเนียงกันแบบนี้ ยิ่งไปกันใหญ่ก็ตามสื่อต่าง ๆ ไม่ว่าจะบนละครก็ยังเอามาล้อเลียนกัน โดยส่วนตัวของเธอเองคิดว่าที่เสียความรู้สึกสุด ๆ คือไปใช้บริการที่โรงพยาบาลแล้วไม่ได้รับการบริการที่ดี เพราะเป็นชาวเขา และถูกเลือกปฏิบัติเพียงเพราะความต่างของชาติพันธุ์

จะเห็นได้ว่าการกลั่นแกล้งรังแกของนักเรียนด้วยกันเอง ไม่ว่าจะด้วยคำพูด ล้อเลียน ดูถูกเหยียดหยาม อาจเป็นสิ่งที่ทางโรงเรียนมองว่าเป็นธรรมชาติของเด็กเมื่อมาอยู่รวมกัน ทำให้มองข้ามว่าเป็นความรุนแรงรูปแบบหนึ่ง รวมถึงตัวเด็กที่เป็นผู้รังแก ที่มองว่าการใช้อำนาจที่ตนมีอยู่ ไม่ว่าจะมาจากการมีพวกมาก (วัฒนธรรมหลัก) หรือแหล่งอำนาจอื่น ๆ ในการรังแกผู้ที่ด้อยกว่าตนนั้น (วัฒนธรรมรอง) เป็นเรื่องธรรมดา แต่สำหรับเด็กที่โดนกลั่นแกล้งรังแก ไม่ว่าจะด้วยคำพูด ล้อเลียน ดูถูกเหยียดหยามโดยเพื่อนนักเรียนด้วยกัน อาจส่งผลร้ายแรงต่อจิตใจ สุขภาพ และการเรียนของเด็ก นอกจากนั้นในปัจจุบันการกลั่นแกล้งบางส่วนทำกันจนเป็นประเพณี เช่น การรับน้อง และการกลั่นแกล้งไม่เพียงแต่เกิดขึ้นเพียงแค่ภายในรั้วโรงเรียนเท่านั้น แต่ยังคงต่อเนื่องไปอยู่บนโลกออนไลน์อีกด้วย

ดังนั้นแล้วควรต้องเสนอกระทรวงศึกษาธิการให้กำหนดนโยบายและแนวทางปฏิบัติในการรณรงค์ลดความรุนแรงจากการรังแกกันในโรงเรียนอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน โดยกำหนดให้โรงเรียนมีการดำเนินงานด้านการป้องกันการรังแกกัน ไม่ว่าจะด้วยการรังแกทางกายหรือทางวาจา และต้องมีแนวปฏิบัติในการช่วยเหลือเด็กที่ถูกรังแกอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้แล้วแนวทางในการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนพหุวัฒนธรรมในสถานศึกษาย่อมมีความสำคัญอย่างยิ่ง ตามแนวคิดของ Banks (2004) ที่ให้ความเห็นว่าสถาบันการศึกษาไม่ควรละเลยเรื่องการจัดการเรียนการสอนพหุวัฒนธรรม แต่โรงเรียนมักจะจัดการเรียนการสอนอย่างผิวเผิน โรงเรียนจึงต้องทำการจัดการเรียนการสอนพหุวัฒนธรรมอย่างจริงจัง โดยเน้นให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของวัฒนธรรมอื่นที่ต่างจากตนและมีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ครูผู้สอนถือว่ามิบทบาทสำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรม ครูผู้สอนสามารถจัดกิจกรรมได้หลายแนวทาง ทั้งการจัดการกิจกรรมภายในห้องเรียนและกิจกรรมนอกห้องเรียน เช่น กิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนได้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกลุ่มคนทั้งในโลกในประเทศ และในชุมชน ว่ามีกลุ่มเชื้อชาติและวัฒนธรรมต่าง ๆ กันอย่างไรบ้าง ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนได้มีความรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรมกลุ่มต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวเขาว่าวัฒนธรรมกลุ่มต่าง ๆ นั้นอาจมีส่วนที่คล้ายคลึงหรือแตกต่างจากวัฒนธรรมของตนอย่างไร โดยเน้นให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีและยอมรับต่อวัฒนธรรมที่แตกต่างจากวัฒนธรรมของตน

สรุปและอภิปรายผล

ปัญหาและปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนการสอนในบริบท พหุวัฒนธรรมที่ได้จากการศึกษา นำมาซึ่งข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับกระบวนการสร้างครูสู่ห้องเรียนพหุวัฒนธรรม ซึ่งเราไม่สามารถปฏิเสธได้เลยว่าการศึกษาในยุคประชาคมอาเซียน ห้องเรียนส่วนใหญ่เป็นห้องเรียนแบบพหุวัฒนธรรม ผู้เรียนมีความแตกต่างอย่างหลากหลายด้านในการจัดการเรียนการสอน ครูผู้สอนจึงควรมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดสันติภาพ เมื่อเกิดปัญหาสามารถแก้ไขปัญหาร่วมกันอย่างสงบสุขแม้มีความแตกต่าง ครูต้องสอนให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น ชื่นชมในความหลากหลาย มีความรู้สึกถึงความยุติธรรม และตระหนักถึงการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ โดยการส่งเสริมทักษะการคิดสร้างสรรค์และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถแก้ปัญหาได้อย่างสร้างสรรค์ และเมื่อหากกล่าวถึงห้องเรียนพหุวัฒนธรรม แน่นนอนว่าจะต้องคิดไปถึงสภาพห้องเรียนที่มีแต่ความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา ชีวิตความเป็นอยู่ ภาษา และวัฒนธรรม ซึ่งมีความแตกต่างกัน แต่นั่นเป็นเพียงโดยภาพรวมเท่านั้น ในความเป็นจริงภายในห้องเรียนพหุวัฒนธรรมจะมีบรรยากาศในชั้นเรียน บทบาทของครูผู้สอนในห้องเรียนพหุวัฒนธรรมเป็นอย่างไร ห้องเรียนพหุวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างกันเหล่านี้ส่งผลต่อจิตใจ อารมณ์ และการแสดงออกของผู้เรียน ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนและการจัดห้องเรียนพหุวัฒนธรรมจึงจำเป็นต้องคำนึงถึงหลักการส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์และอย่างสันติภาพได้ โดยการปรับทัศนคติในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติของผู้เรียนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ดังนั้นสิ่งสำคัญที่สุดคือทัศนคติของผู้เรียนและบุคลากรทางการศึกษาทุกคนในโรงเรียน ที่จะคอยส่งเสริมให้ทุกคนคิดร่วมกันว่าไม่ว่าจะเป็นชนชาติใดก็สามารถประสบความสำเร็จในชีวิตได้ ความเชื่อเช่นนี้จะช่วยให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อตนเองและเพิ่มความมั่นใจในการเรียนให้แก่ผู้เรียนอีกด้วย ทำให้เกิดการยอมรับนับถือตนเองและยอมรับความแตกต่างของผู้อื่น นอกจากนี้มีการใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อเชื่อมโยงเนื้อหาเกี่ยวกับวัฒนธรรมที่แตกต่างและสิ่งที่ยูนิคอนตาราสื่อการเรียนการสอนควรจะต้องเกี่ยวข้องกับปัญหาและมุมมองของทุกกลุ่มชนชาติ และมีกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนทุกคนได้แสดงศักยภาพตามความถนัดของตนอย่างเต็มที่ มีกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในความแตกต่างซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขและเกิดการ

ยอมรับซึ่งกันและกัน ดังนั้นในห้องเรียนที่เป็นห้องเรียนพหุวัฒนธรรมไม่ได้เป็นเพียงแค่การที่ผู้เรียนมาเรียนอยู่ในห้องที่รวมสื่อ สิ่งของ หรือการจัดสถานที่ให้มีความหลากหลายเพียงเท่านั้น แต่ผู้เรียนและครูผู้สอนจำเป็นต้องรู้จักบทบาทของตนเอง เพื่อสร้างบรรยากาศของห้องเรียนพหุวัฒนธรรมอย่างแท้จริง

การให้โอกาสกับทางนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูได้ปรับหลักสูตรให้เข้ากับบริบทห้องเรียนพหุวัฒนธรรม จากข้อค้นพบเมื่อวิเคราะห์จากบริบทของโรงเรียนทั้ง 4 โรงเรียน ที่มีนักเรียนในโรงเรียนเป็นนักเรียนชาติพันธุ์มากกว่าร้อยละ 60 สะท้อนให้เห็นว่านโยบายด้านการจัดศึกษาและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตลอดจนการวัดและประเมินผลส่วนใหญ่ยังคงยึดโยงอยู่กับหลักสูตรแกนกลาง ซึ่งผู้บริหารส่วนใหญ่ใช้เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อสร้างนักเรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีศักยภาพพร้อมที่จะแข่งขันในเวทีโลก โดยมีกำหนดโครงสร้างเวลาเรียนขั้นต่ำของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ในแต่ละชั้นปีไว้ในหลักสูตรแกนกลาง และโรงเรียนได้เปิดโอกาสให้โรงเรียนเพิ่มเติมเวลาเรียนได้ตามความพร้อม จุดเน้นตามบริบทของโรงเรียนรวมถึงการปรับกระบวนการวัดและประเมินผลผู้เรียน เกณฑ์การจบการศึกษาแต่ละระดับไว้อย่างเคร่งครัด ถึงแม้โรงเรียนจะมีการเปิดพื้นที่ให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การบูรณาการแผนการสอน และจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่มองเห็นศักยภาพในตัวผู้เรียนของนักเรียนชาติพันธุ์ให้เหมาะสมกับผู้เรียนตามบริบทที่หลากหลายของนักเรียน แต่นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูก็ทำได้เพียงการสอดแทรกพูดคุยกิจกรรมเกี่ยวกับความหลากหลายทางชาติพันธุ์ให้กับนักเรียนในห้องเรียน นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูทั้ง 4 คน ปฏิบัติได้มากน้อยแตกต่างกันตามบริบทของโรงเรียนและครูที่เลี้ยงที่มีการแนะนำและนิเทศการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่แตกต่างกัน ในส่วนประเด็นของตัวนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ผู้วิจัยพบว่า ไม่ว่าเราจะเตรียมนักศึกษาครูมาฝึกปฏิบัติ (การเทรน) หรือทำการอบรมหลักสูตรพหุวัฒนธรรมให้มีความพร้อมมากเพียงใดก็ตาม แล้วส่งตัวนักศึกษาครูกลับเข้าสู่ห้องเรียนพหุวัฒนธรรมที่บริบทของโรงเรียนเต็มไปด้วยกับดักของการจัดศึกษาที่ยังคงยึดโยงกับหลักสูตรแกนกลาง โดยไม่มีความอ่อนไหวต่อวัฒนธรรมความแตกต่างของผู้เรียนทางชาติพันธุ์

ในโรงเรียน ก็ยังคงเป็นการแก้ปัญหาการจัดการศึกษาที่เหมือน วังวนอยู่กับที่ อีกทั้งที่สำคัญหลักสูตรการผลิตครูควรเชื่อมโยง กับสถาบันการผลิตครูให้มากขึ้น โดยให้นักศึกษาครูทุกชั้นปี มีโอกาสได้เรียนรู้และเข้าใจบทบาทของการจัดการศึกษา บนฐานของสิทธิทางวัฒนธรรมของผู้เรียน ให้นักศึกษาครู ได้มีสายตามองเห็นถึงความแตกต่างหลากหลายและจัด กระบวนการเรียนการสอนที่สอดคล้องเชิงสร้างสรรค์

ดังนั้นในการสร้างกระบวนการสร้างครูสู่ห้องเรียน พหุวัฒนธรรม ความสำคัญและเป้าหมายของการจัดการศึกษา ตามแนวทางพหุวัฒนธรรมจึงเป็นแนวคิดที่เริ่มจากการ ให้ความสำคัญต่อผู้เรียนทุกคน โดยต้องจัดประสบการณ์ การเรียนรู้ที่มีลักษณะของความเท่าเทียมกันทางการศึกษา ให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองไปในแนวทางที่ดีที่สุด องค์ประกอบสำคัญที่จะนำสถานศึกษาให้เปลี่ยนแปลงไปสู่ การจัดสภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่แสดงถึงความ เท่าเทียมกัน ไม่ได้มุ่งไปที่ตัวแปรตัวใดตัวหนึ่ง แต่สถานศึกษา ต้องมีการปฏิรูปในลักษณะองค์รวม มีการเปลี่ยนแปลง ตลอดทั้งหลักสูตร อีกทั้งเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง โดยมี เป้าหมายของความเป็นเลิศ คือ ความเท่าเทียมกันทาง การศึกษา ขจัดการแบ่งแยก และส่งผลถึงความเป็นสังคมแห่ง พหุวัฒนธรรม (ซูริยาดี อัสศอลีฮีน, 2553)

ซึ่งนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูและครูประจำ ถือว่าเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างเจตคติ ค่านิยม ทางเชื้อชาติที่ถูกต้องให้กับนักเรียน โดยผ่านกระบวนการสอน และการกระทำตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียน ดังนั้น การรับรู้เจตคติและพฤติกรรมของนักศึกษาฝึกประสบการณ์ วิชาชีพครูและครูประจำเกี่ยวกับความแตกต่างทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมของนักเรียนต้องเป็นไปในทิศทางบวก นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูและครูประจำจะต้องเป็น ผู้ที่ยอมรับแนวคิดในเรื่องของความแตกต่างทางวัฒนธรรม และการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความหลากหลาย อีกทั้งจะต้อง มีความรู้ เจตคติ และทักษะการสื่อสารในชั้นเรียนเพื่อสร้าง บรรยากาศที่ดีในชั้นเรียนและจัดกิจกรรมในบทเรียนให้น่า สนใจ ตลอดจนเพื่อให้ให้นักเรียนได้เข้าใจและยอมรับความ แตกต่างทางวัฒนธรรมและความหลากหลายดังกล่าวกับ เพื่อนในโรงเรียน เราไม่สามารถปฏิเสธได้เลยว่า นักศึกษา ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูและครูประจำในโรงเรียนพหุ วัฒนธรรมของสถาบันการศึกษาทั้ง 4 โรงเรียนพหุวัฒนธรรม คือผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมเจตคติในเรื่องของ

การยอมรับในบุคคลและกลุ่มบุคคลที่มีความแตกต่างจากตน ไม่ว่าจะความแตกต่างนั้นจะเป็นความแตกต่างทางด้าน เชื้อชาติ ศาสนา ภาษา หรือวัฒนธรรม นักศึกษาฝึก ประสบการณ์วิชาชีพครูและครูประจำจึงจำเป็นต้อง ปราศจากอคติความลำเอียงต่อนักเรียนที่มีลักษณะแตกต่าง จากตน และเรียนรู้นักเรียนกลุ่มต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การสื่อสาร และการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมและ ส่งเสริมการยอมรับซึ่งกันและกันในโรงเรียนพหุวัฒนธรรม

ดังนั้นแล้ว ผลของการจัดการศึกษากระแสหลัก ที่ยึดโยงกับความสัมพันธ์ทางอำนาจในการจัดการศึกษา ที่ตกอยู่ภายใต้กรอบนโยบายการผนวกรวม ซึ่งเป็นกระบวนการ สำคัญในการสร้างรัฐ-ชาติ การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญ ในการพัฒนาประเทศรัฐ-ชาติ ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ถึงแม้จะมีการปฏิรูปการจัดการศึกษา การพัฒนาการบุคลากร ทางการศึกษาแต่ก็ยังพบการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมที่คอย ติดกับดักวัฒนธรรมของการสร้างชาติรูปแบบเดิม ๆ ทำให้ มองเห็นประเด็นที่ว่า *“เราไม่สามารถเปลี่ยนแปลงการศึกษา แบบพหุวัฒนธรรมได้ด้วยแค่การสร้างความรู้ ความเข้าใจ การประชุมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเชิงพหุ วัฒนธรรม หรือการฝึกปฏิบัติการครูรุ่นใหม่ ๆ ด้วยวิธีการใหม่ ๆ การนำครูรุ่นใหม่เข้ามาอบรมแล้วส่งกลับเข้าห้องเรียน หากโรงเรียนยังติดกับดักอยู่กับวัฒนธรรมอำนาจแบบเดิมอยู่”*

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาในสังคมไทยควรตระหนักเห็นความสำคัญ ของการจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรมให้มากกว่านี้ ผู้เขียน ในฐานะเป็นผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนวคิดที่ควรจะนำมาเพื่อ ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับบริบทและปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการ ในการเตรียมครูสู่ห้องเรียนพหุวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สถาบันการผลิตครูที่ควรจะเชื่อมโยงกับบริบทที่แท้จริงของ โรงเรียนเพื่อเป็นการเตรียมให้นักศึกษาครูจัดการเรียน การสอนในสภาพจริง และควรมีการเริ่มให้นักศึกษาครู เชื่อมโยงกับโรงเรียนในพื้นที่จริงตั้งแต่ชั้นปีที่หนึ่งของการ เป็นนักศึกษา เพื่อเป็นการเชื่อมโยงในสิ่งที่คิดและนำไปใช้ ในสถานการณ์จริง ให้บรรลุเป้าหมายของการจัดการศึกษา แนวพหุวัฒนธรรม ตลอดจนควรมีนโยบายการจัดการศึกษา ที่ให้ความสำคัญต่อผู้เรียนทุกคน เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการ จัดการศึกษา สามารถพัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ โดยไม่ได้มุ่งไปที่ตัวแปรตัวใดตัวหนึ่ง แต่สถานศึกษาต้องมี

การปฏิรูปในลักษณะของครุฑที่มีการเปลี่ยนแปลง ตลอดทั้งหลักสูตรและเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องระยะยาว เพื่อจัดการแบ่งแยก การเลือกปฏิบัติต่อความหลากหลาย จนส่งผลให้เกิดความเป็นสังคมแห่งพหุวัฒนธรรมและห้องเรียนพหุวัฒนธรรมอย่างสมบูรณ์แบบ

เอกสารอ้างอิง

- กิตติวิทย์ เดชชวณากร. (2563). การตีตราทางเพศที่เกิดกับนักเรียนข้ามเพศในเชียงใหม่. ปรชญาดุษฐ์บัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ (พหุวัฒนธรรมศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- จำปาสิริสัมพันธ์. (2557). “ไม่เข้าใจว่าทำไมคนไทยบางคนชอบดูถูกชาวเขากันนัก ทั้ง ๆ ที่ชาวเขาหลายคนก็ได้ดีด้อยกว่าเขาเลย”. จาก <https://www.pantip.com/>
- ชัชวาลย์ ทองดีเลิศ. (2560). ทางเลือกในการศึกษา. เชียงใหม่: สยามพิมพ์นานาชาติ.
- ชูริยาตี อัครศิลป์. (2553). ผลของการใช้บทเรียนโมดูลเรื่องศาสนา ตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษาที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา.
- บุปผา อนันต์สุขชาติกุล. (2554). โครงการรูปแบบและการจัดการศึกษาสำหรับทายาทรุ่นที่สองของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า: รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ประสิทธิ์ ลีปรีชา และมุกดาวรรณ ศักดิ์บุญ. (2559). นโยบายและการจัดการศึกษาของรัฐต่อชนเผ่าพื้นเมืองในภาคเหนือของประเทศไทย. เชียงใหม่: ภาควิชาสังคมศาสตร์กับการพัฒนา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สมโชค อ่องสกุล. (2548). วิชาชีพครูในสังคมไทย: มิติทางประวัติศาสตร์. เชียงใหม่: ภาควิชาพื้นฐานการศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เสาวลักษณ์ เรืองศรี. (2563). ปฏิบัติการสร้างครูผู้ห้องเรียนพหุวัฒนธรรม. ปรชญาดุษฐ์บัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ (พหุวัฒนธรรมศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อธิปัตย์ คลีสุนทร. (2555). ยุทธศาสตร์การบริหารยุคโลกาภิวัตน์. การบริหารการศึกษาศิลปากร, 2(3): 36.
- อักรพงษ์ สัจจะวานิช. (2546). ปรชญาการศึกษาแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.

Banks, J. A. (1973). *Teaching Ethnic Studies: Concepts and Strategies*. Washington DC: National Council for the Social Studies.

_____. (2004). *Teaching for Social Justice, Diversity, and Citizenship in a Global World*. In the Educational Forum 68, 4 (December): 296–305. Taylor & Francis Group.

Bennett, N. (2003). *Effective Educational Leadership*. London: The Open University Press.

Giroux, H. A. (1998). Literacy and the Pedagogy of Voice and Political Empowerment. *Education Theory*, 38(1).

